

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ УНІВЕРСІТЭТ

ФІЛАЛАГІЧНЫ ФАКУЛЬТЭТ

КАФЕДРА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

ЗАДАННІ

ПА ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЙ ПРАКТЫЦЫ

МІНСК 2009

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Мэты практыкі:

1. Пашырыць і паглыбіць тэарэтычныя веды па беларускай дыялекталогіі, набытыя студэнтамі на лекцыйных і практычных занятках пры яе вывучэнні на 2-м курсе.
2. Сабраць, прааналізаваць і апісаць у адпаведнасці з індывідуальным планам узоры жывога дыялектнага маўлення мясцовага насельніцтва, у тым ліку і мову вучняў сельскай школы.
3. Зрабіць неабходныя абагульненні і заключэнні аб адметных рысах сабранага дыялектнага матэрыялу.

Задачы практыкі:

1. Выпрацаваць навыкі аб'ектыўнага фіксавання (транскрыпцыя, тэхнічныя сродкі і інш.) дыялектных з'яў з наступнай іх сістэматызацыяй і класіфікацыяй.
2. Выявіць прынцыповыя адрозненні дыялектнай мовы ад літаратурнай, найперш з сацыяльнага і тэрытарыяльнага аспектаў функцыянавання мовы, а таксама адзначыць уласналінгвістычныя адметнасці кожнай з гэтых форм агульнабеларускай мовы.
3. Засвоіць прынцыпы лінгвістычнага аналізу жывых моўных з'яў, прадстаўленых канкрэтнай мясцовай гаворкай, на аснове навуковых распрацовак і агульнапрынятых інструкцый, праграм.

Працягласць практыкі: па вучэбнаму плану – 2 тыдні.

Сістэма адзнак практыкі:

Па выніках практыкі праводзіцца дыферэнцыраваны залік (з адзнакай). Вынікі практыкі ацэньваюцца кіраўніком групы паводле ступені іх адпаведнасці сфармуляванай індывідуальнай праграме. Адзнака выстаўляецца ў справаздачных і вучэбных дакументах.

Метадычныя рэкамендацыі:

1. Збор дыялектнага матэрыялу праводзіць па адной з прапанаваных тэм.
2. Запісы рабіць ад прадстаўнікоў розных сацыяльных і ўзроставых груп насельніцтва.
3. Падбіраць інфармантаў, мова якіх тыповая для гаворкі, выразная, і якія не маюць недахопаў вымаўлення (заікання, шапялявасці і інш).
4. Больш поўны дакладны матэрыял можна атрымаць у гутарцы з некалькімі носьбітамі гаворкі: людзі дапаўняюць адказы адзін аднаго, удакладняюць, папраўляюць і г. д.

5. Тэматычныя гутаркі пажадана весці на тэмы, звязаныя з працай ў полі, на агародзе, жывёлагадоўляй, на бытавыя тэмы (аб відах адзення, абутку, прадметах хатняга ўжытку, святах і г. д.).
6. Самыя дакладныя і каштоўныя запісы ўзораў дыялектнай мовы – з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафонаў, дыктафонаў).
7. Пытанні праграмы трэба фармуляваць так, каб у іх не было слова, якое мяркуецца пачуць ад інфарманта.
8. Фармулёўка пытанняў павінна быць яснай і зразумелай кожнаму, хто знаёміцца з адметнасцямі гаворкі або будзе працаваць над моўнымі матэрыяламі.
9. Неабходна імкнуцца да ўсебаковага моўнага апісання прадмета (з'явы), яго знешняга выгляду і ўнутраных якасцей, прызначэння і г. д.
10. Неабходна выявіць і запісаць усе ўласцівыя слову значэнні – прамыя і пераносныя, свабодныя і фразеалагічныя, праілюстраваць кожнае адпаведнымі прыкладамі (звязныя тэксты, сказы, словазлучэнні, у кантэксце якіх ракрываецца значэнне дыялектных слоў).
11. Пасля запісу дыялектнага матэрыялу яго трэба перанесці з чарнавіка на карткі (афармляюцца паводле ўстаноўленых узораў) і /або ў дзённік.

Літаратура

- Беларуская і руская дыялекталогія. Мн., 1992.
- Блінава Э. Д., Мяцельская Е. С. Беларуская дыялекталогія. 2-е выд. Мінск, 1980.
- Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. Мінск, 1963.
- Дыялектная мова Гродзеншчыны: хрэстаматыя / аўт.-склад.: М. А. Даніловіч, Н. К. Памецька. Гродна, 2007.
- Крывіцкі А. А. Сучасная беларуская літаратурная мова і народныя гаворкі. Мінск, 1961.
- Крывіцкі А. А. Дыялекталогія беларускай мовы. Мінск, 2003.
- Лексічны атлас беларускіх народных гаворак. Мінск, Т.1, 1993; Т.2, 1994; Т.3, 1996; Т.4, 1997; Т.5, 1998.
- Лексічныя ландшафты Беларусі. Мінск, 1995.
- Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак. Мінск, 1968.
- Мяцельская Е. С., Блінава Э. Д. Беларуская дыялекталогія: Практыкум. Мінск, 1991.
- Мяцельская Е. С., Камароўскі Я. М. Беларуская дыялекталогія: Хрэстаматыя. Мінск, 1979.
- Нарысы па беларускай дыялекталогіі. Мінск, 1964.
- Плотнікаў Б. А., Антанюк Л. А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум. Мінск, 2003.
- Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. У 5-ці тамах, Мінск, 1977-1984.
- Этнаграфія Беларусі. Энцыклапедыя. Мінск, 1989.

ЧАСТКА I. ПАЛІЯВАЯ ПРАКТЫКА

ЭТНАЛІНГВІСТЫКА

1. **Задача практыкі** – збор этналінгвістычнага матэрыялу ў палявых умовах і яго лінгвістычнае апісанне.
 2. **Збор матэрыялу** ажыццяўляецца з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафон, дыктафон) па:
 - этналінгвістычным апытальніку “*Народная культура Беларусі*” (гл. у кафедральнай бібліятэцы);
 - этналінгвістычным апытальніку па Палессі, напрыклад, па раздзелах “*Дэманалогія*”, “*Ткацтва*”, “*Агародніцтва*”, “*Посуд*” і г.д. (гл. у кафедральнай бібліятэцы).
 3. **Запіс матэрыялу** – на картках у спрошчанай фанетычнай транскрыпцыі (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50). Запіс матэрыялу на картках ажыццяўляецца згодна з парадкам пытанняў у апытальніку. На картках пазначаецца нумар пытання, адказ на якое запісваецца на картцы. Калі інфарматыры не даюць адказу на нейкае пытанне, яно прапускаецца, а наступная картка нумаруецца згодна з нумарам пытання ў апытальніку.
- 3.1. *Узор афармлення вокладкі практыкі:*

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА Этналінгвістыка Месца практыкі: Беларусь Магілёўская вобласць Чавускі раён в. Загоранка Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ <i>Іваноўская Яўгенія Пятроўна</i> Кіраўнік: дацэнт <i>Трайкоўская Валянціна Піліпаўна</i> МІНСК 2009

унутраны бок:

ІНФАРМАТАРЫ: 1. <i>Еўдакімава Зоя Аляксееўна</i>, 1937 г.н., адукацыя 7 класаў, мясцовая жыхарка – [ЕЗА]. 2. <i>Раманоўская Ганна Нікадзімаўна</i>, 1928 г.н., малапісьменная, мясцовая жыхарка – [РГН]. 3. <i>Пятровіч Ганна Кліменцьеўна</i>, 1930 г.н., адукацыя 5 класаў, у 1952 г. пераехала ў в. Загоранка з в. Спонды Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці – [ПГК].
--

3.2. Узор афармлення картак:

	1
	Магілёўская вобласць, Чавускі раён, в. Загоранка
Кырава́й меў кру́глы вы́гляд, пы́шны па хво́рмі, упрыго́жаны кве́ткамі і галуба́мі.	
	[ЕЗА]
Кырава́й быў кру́хлы, пу́хлы, украша́лі яго́ цвѐтамі і жалуда́мі.	
	[ПГК]

	19 (працяг)
	Магілёўская вобласць, Чавускі раён, в. Загоранка
Не́калі малады́я мно́га шко́ды дзе́лалі на Купа́лу: ціга́лі дзе-які́я кале́сы, баро́ны ці бо́чкі. Другі́ рас зьніма́лі прясла і кіда́лі ў Купа́ла ці ряку́. А то і дзье́рі падапру́ць.	
	[РГН]

4. *Справаздача* па практыцы складаецца з:

- 4.1. *Картатэкі* – запісанага на картках у спрошчанай транскрыпцыі этналінгвістычнага матэрыялу. Колькасць картак – каля 100.
- 4.2. *Дадатку*, у якім праводзіцца падрабязны аналіз гаворкі той мясцовасці, дзе ажыццяўляўся запіс матэрыялу. Для аналізу выкарыстоўваюцца дыялектныя тэксты, запісаныя падчас збору матэрыялу ў палявых умовах па апытальніку. Аналіз праводзіцца па стандартнаму плану (гл.: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 274-280).

АНАМАСТЫКА

1. **Задача практыкі** – збор анамастычнага матэрыялу ў палявых умовах і яго лінгвістычнае апісанне.
2. **Збор матэрыялу** па магчымасці ажыццяўляецца з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафон, дыктафон) па:
 - апытальніку па тапаніміцы (гл.: Частка ІІІ);
 - апытальніку па антрапаніміцы (гл.: Частка ІІІ).
3. **Запіс матэрыялу** – на картках і ў дзённіку (сшытак або асобныя лісты).

Матэрыял **на картках** запісваецца ў спрошчанай фанетычнай транскрыпцыі (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50) і фарміруецца па групам тапонімаў (назвы населеных пунктаў, г.зн. айконімы; назвы водных аб'ектаў, г.зн. гідронімы; назвы дробных геаграфічных і гаспадарчых аб'ектаў, г.зн. мікратапонімы) і антрапонімаў (імёны, імёны па бацьку, прозвішчы, мянушкі). Уласныя імёны ўнутры вызначаных груп размяшчаюцца ў алфавітным парадку.

Матэрыял у **дзённіку** ўяўляе сабой падрабязны запіс адказаў на пытанні апытальніка па тапаніміцы або антрапаніміцы (напрыклад, запіс легендаў аб паходжанні назвы паселішча ці іншага аб'екта, тлумачэнняў матывацыі мянушкі і пад.) праводзіцца спрошчанай транскрыпцыяй (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50).

3.1. Узор афармлення вокладкі практыкі:

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Анамастыка

Месца практыкі: Беларусь

Брэсцкая вобласць

Брэсцкі раён

в. Кабёлка

Выканаўца: студэнтка ІІ курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

унутраны бок:

ІНФАРМАТАРЫ:

1. *Еўдакімава Зоя Аляксееўна*, 1937 г.н., адукацыя 7 класаў, мясцовая жыхарка – [ЕЗА].
2. *Раманоўская Ганна Нікадзімаўна*, 1928 г.н., малапісьменная, мясцовая жыхарка – [РГН].
3. *Пятровіч Ганна Кліменцьеўна*, 1930 г.н., адукацыя 5 класаў, у 1952 г. пераехала ў в. Кабёлка з в. Спонды Астравецкага раёна Гродзенскай вобласці – [ПГК].

3.2. Узор афармлення картак:

карткі па тапаніміцы:

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён,
в. Кабёлка

Айконім *Кабёлка*, ж. – назва вёскі;
р. скл. – *Кабёлкі*;
жыхары – *кубэлко́вцы* (жан. *кублё́нка*, муж. *кублё́нэц* або *кубэ́льскі́й*)
Мясцовы варыянт: *Кабэ́лка*, ж.; *Кабы́лкі*, мн.

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён,
в. Кабёлка

Гідронім *Про́ня* – назва ракі.
Мясцовы варыянт – *Пронька*.

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён,
в. Кабёлка

Мікратапонім *Баро́к* – назва ўзгорка, засаджанага сасновым маладняком.

карткі па антрапаніміцы:

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён, в. Кабёлка Асабовае імя <i>Іва́н</i>. Варыянты <i>Ян, Я́нэк, Іва́сь, Іва́шка</i>.
--

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён, в. Кабёлка Імя па бацьку <i>Мікі́тавіч</i>. Варыянт <i>Мікі́ціч</i>. Магчымае адасобленае ўжыванне без асабовага імя.
--

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён, в. Кабёлка Прозвішча <i>Алеха́на</i>. Ва ўскосных склонах: <i>Алехну Івану, Алехне Ганне</i>.
--

Брэсцкая вобласць, Брэсцкі раён, в. Кабёлка Мянушка <i>Так</i>. Матывавая асаблівасцямі маўлення – рэгулярнае паўтарэнне пры размове слова <i>так</i>.
--

3.3. Узор афармлення дзённікавых запісаў:

Афіцыйная назва абследаванай вёскі – *Кабёлка*. Мясцовая – *Кубэлка*, ж. або *Кабы́лкі*, мн. Вёска знаходзіцца ў Дамачаўскім пасялковым савеце і ўваходзіць у саўгас “Дамачаўскі”.

Жыхары называюць сябе *кубэлка́вцы* (жан. *кублэ́нка*, муж. *кублэ́нэц* або *кубэ́льскі́й*). Назву вёскі тлумачаць так:

Кольісь была́ пара́хвія штыро́х сэлув: Рудні й Лэплэ́вкі, Кубэлкі й Чэ́рска. Батюшка каза́в, што Кубэлка – кубло́ (гняздо) пара́хвіі. Рудня – рудня́ Кубэлкі. Лэплэ́вка злыпыла шты́ры в пара́хвію, а ху́жэ чэ́ртэй ныма́, як у Чэ́рску. [РГН].

4. **Справаздача** па практыцы складаецца з:

- 4.1. *Картатэкі* – запісанага на картках у спрошчанай транскрыпцыі анамастычнага матэрыялу. Колькасць картак – паводле фактычнага складу тапонімаў і антрапонімаў у абследаванай мясцовасці.
- 4.2. *Дзённікавага матэрыялу*.
- 4.3. *Кароткага падагульнення*, у якім характарызуюцца асаблівасці тапаніміі або антрапаніміі абследаванай мясцовасці, адзначаецца рэгіянальная анамастычная спецыфіка на фоне агульнаацыянальнай ці афіцыйнай (напрыклад, адлюстраванне ва ўласных найменнях дыялектных моўных рыс; наяўнасць географічных назваў, адрозных ад афіцыйных; наяўнасць у антрапаніміконе рэдкіх імёнаў ці іх формаў; выразная перавага ў іменніку імёнаў той ці іншай канфесійнай прыналежнасці і г.д.).

АБЛАСНАЯ ЛЕКСІКА

1. **Задача практыкі** – збор лексічнага матэрыялу пэўнай тэматычнай групы ў палявых умовах і яго лінгвістычнае апісанне.

2. **Збор матэрыялу** ажыццяўляецца з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафон, дыктафон) па:

- інструкцыях па збору матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў беларускай мовы, выпускі 1-3 (гл. у кафедральнай бібліятэцы).
- праграме-апытальніку для збору лексікі беларускіх гаворак (тэрміны ткацтва) (гл. у кафедральнай бібліятэцы);
- праграме па збору матэрыялаў для вывучэння фаўністычнай лексікі (гл. у кафедральнай бібліятэцы);
- праграме па вывучэнні назваў працэсаў і дзеянняў (гл. у кафедральнай бібліятэцы).

3. **Запіс матэрыялу** – на картках ў спрошчанай фанетычнай транскрыпцыі (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50). Фіксуецца разгорнутыя адказы на пытанні. Сабраны матэрыял па пэўнай тэматыцы падзяляецца на адпаведныя тэматычныя падгрупы (напрыклад, агульная тэма – “Сельская гаспадарка”, тэматычныя падгрупы – “Назвы сельскагаспадарчых прылад”, “Назвы сельскагаспадарчых работ”, “Назвы зямельных участкаў” і г. д.). У межах тэматычных падгруп сабраныя лексемы размяшчаюцца ў алфавітным парадку. Карткі павінны ўтрымліваць наступныя элементы: зафіксаваная ў гаворцы лексема, яе значэнне ў гаворцы, ілюстратыўны матэрыял, запісаны ад інфарматараў у спрошчанай транскрыпцыі, факт наяўнасці лексемы ў літаратурнай мове (паводле “Тлумачальнага слоўніка беларускай мовы” у 5-ці тамах, з указаннем тома і старонкі), пры наяўнасці – значэнне лексемы ў літаратурнай мове, тып дыялектызма, які вызначаецца на аснове супастаўлення дыялектных і літаратурных характарыстык лексемы.

3.1. *Узор афармлення вокладкі практыкі:*

тытульны бок:

ДЫАЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Абласная лексіка

Тэма: **“Сельская гаспадарка”**

Месца практыкі: Беларусь

Гродзенская вобласць

Мастоўскі раён

в. Галубы

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

унутраны бок:

ІНФАРМАТАРЫ:

1. *Вайцяхоўская Надзея Пятроўна*, 1915 г. н., малапісьменная, нарадзілася ў в. Піркі Брагінскага раёна Гомельскай вобл., у в. Галубы пераехала ў 1945 годзе – [ВНП].
2. *Еўдакімава Зоя Аляксееўна*, 1937 г. н., адукацыя 7 класаў, мясцовая – [ЕЗА].
3. *Аўдзейчык Аляксей Зянонавіч*, 1930 г. н., адукацыя 7 класаў, мясцовы – [ААЗ].

СКАРАЧЭННІ:

ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. У 5-ці тамах. Мінск, 1977-1984.

3.2. Узор афармлення картак:

в. Галубы
Мастоўскі р-н
Гродзенская вобл.

ДЗІРВАН м. Густа зарослы травой верхні пласт глебы.
Дзірва́н з по́жні выраза́юць і атко́с даро́гі выкла́даюць.

[ВНП]

Адзі́н гот не пасе́яў, другі́ – дзі́рва́н. Дзі́рва́н вы́драў, тут даўно́ ара́лася, і пасе́яў на вы́дзірках гры́ку.

[ААЗ]

У *ТСБМ*: Дзірван – верхні слой глебы, густа пераплецены карэннем травы (т. 2, с. 175).

Лексема аналагічная з літаратурнай.

в. Галубы
Мастоўскі р-н
Гродзенская вобл.

САБАКА ж. Свойская жывёліна з роду сабачых для аховы дома, на паляванні.

Саба́каў я ня люблю́. Залату́ю саба́ку ня ўзя́ла п.

[ЕЗА]

У *ТСБМ*: Сабака, м. – ‘тс’. Службовы сабака. Пакаёвы сабака.
Паляўнічы сабака (т. 5, с. 7).

Граматычны дыялектызм

в.Галубы
Мастоўскі р-н
Гродзенская вобл.

САХОР м. Палка з раздвоенымі канцамі.

Сахор – два рашкё дзеравяныя, на іх жалёза набіта. Сахор – падаваць сёно ці іржышчо. Нюра за сахор і падае на вос.

[ВНП]

У ТСБМ: Сахор – жалезныя вілы для накідвання гною (т. 5, с. 74)

Семантычны дыялектызм

в. Галубы
Мастоўскі р-н
Гродзенская вобл.

АБЛЕХ м. а) Які-н. пропуск, зроблены пры сяўбе; агрэх.

Як ты араў, то куды ні глянь – аблехі.

[ЕЗА]

б) Незасеяная палоска поля; абсеў.

Аблех на полі, калі недасеяны па ашыпкі.

[ААЗ]

У ТСБМ лексема адсутнічае

Уласналексічны дыялектызм

4. **Справаздача** па практыцы складаецца з:

4.1. *Картатэкі* – запісанага на картках у спрошчанай транскрыпцыі лексічнага матэрыялу. Колькасць картак – каля 100.

4.2. *Дадатку I*, у якім праводзіцца аналіз лексікі даследаванай тэматычнай групы: аналізуецца тэматычная разнастайнасць даследаванай групы лексікі (указваецца склад тэматычных падгруп у межах групы, колькасць лексем у кожнай падгрупе), ажыццяўляецца супастаўленне даследаванай дыялектнай тэматычнай групы з адпаведнай групай у літаратурнай мове (указваецца колькасць розных відаў дыялектызмаў у складзе дыялектнай тэматычнай групы, прыводзяцца тлумачэнні перавагі таго ці іншага віда дыялектызмаў, напрыклад, этнаграфічныя асаблівасці тэрыторыі, моўныя асаблівасці гаворкі і пад.).

4.3. *Дадатку II*, у якім праводзіцца аналіз гаворкі той мясцовасці, дзе ажыццяўляўся запіс матэрыялу. Для аналізу выкарыстоўваюцца тэксты адказаў, запісаныя падчас збору матэрыялу ў палявых умовах па апытальніку. Аналіз праводзіцца па стандартнаму плану (гл.: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 274-280).

КОМПЛЕКСНАЕ ДАСЛЕДАВАННЕ ДЫЯЛЕКТНЫХ АСАБЛІВАСЦЯЎ АСОБНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ

1. *Задача практыкі* – збор і дэталёвае апісанне моўных асаблівасцяў канкрэтнага населенага пункта.
2. *Збор матэрыялу* ажыццяўляецца з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафон, дыктафон) па “Праграме па вывучэнні беларускіх гаворак” (гл. у кафедральнай бібліятэцы).
3. *Запіс матэрыялу* – праводзіцца ў выглядзе дзённікавых запісаў (у сшытку ці на асобных лістах).

3.1. Парадак дзённікавых запісаў:

- агульныя звесткі пра населены пункт;
- запісы дыялектных тэкстаў у спрошчанай транскрыпцыі (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50);
- запісы адказаў на пытанні праграмы. Фіксуюцца разгорнутыя адказы на пытанні. Пры адсутнасці інфармацыі па тым ці іншым пытанні яно прапускаецца, а наступная картка нумаруецца згодна з нумарам пытання ў праграме. Асноўны запіс праводзіцца літаратурнай мовай. Спрошчанай транскрыпцыяй запісваюцца названыя інфарматарам асобныя лексемы, словазлучэнні, фразеалагізмы, а таксама звязныя вялікія тэкставыя фрагменты.

3.2. Узор афармлення вкладки практыкі:

ТЫТУЛЬНЫ БОК:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Комплекснае даследаванне дыялектных асаблівасцяў

Месца практыкі: Беларусь

Брэсцкая вобласць

Брэсцкі раён

в. Кабёлка

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ Іваноўская Яўгенія Пятроўна

Кіраўнік: дацэнт Трайкоўская Валянціна Піліпаўна

МІНСК 2009

унутраны бок:**ІНФАРМАТАРЫ:**

1. *Вайцяхоўская Надзея Пятроўна*, 1915 г. н., малапісьменная, нарадзілася ў в. Піркі Брагінскага раёна Гомельскай вобл., у в. Кабёлка пераехала ў 1945 годзе – [ВНП].
2. *Еўдакімава Зоя Аляксееўна*, 1937 г. н., адукацыя 7 класаў, мясцовая – [ЕЗА].
3. *Аўдзейчык Аляксей Зянонавіч*, 1930 г. н., адукацыя 7 класаў, мясцовы – [ААЗ].

2.1. Узор афармлення дзённікавых запісаў:

Афіцыйная назва абследаванай вёскі – *Кабёлка*. Мясцовая – *Кубэлка*, ж. або *Кабылкі*, мн. Вёска знаходзіцца ў Дамачаўскім пасялковым савеце і ўваходзіць у саўгас “Дамачаўскі”.

Жыхары называюць сябе *кубэлковцы* (жан. *кублёнка*, муж. *Кублёнэц* або *кубэльскі*). Назву вёскі тлумачаць так:

Кольісь была парахвія штырох сэлув: Рудні й Лэплэвкі, Кубэлкі й Чэрска. Батюшка казаў, што Кубэлка – кубло (гняздо) парахвіі. Рудня – рудня Кубэлкі. Лэплэвка злыпыла штыры в парахвію, а хужэ чэртэй нымá, як у Чэрску [ААЗ].

4. Справаздача па практыцы складаецца з:

- 4.1. *Дзённіка*, у якім матэрыялы практыкі падаюцца ва ўказаным вышэй парадку.
- 4.2. *Дадатку*, у якім робіцца вывад аб аднесенасці зафіксаванай у населеным пункце гаворкі да канкрэтнага дыялекту (дыялектнай групы). Вывады робяцца на падставе дадзеных падручнікаў па дыялекталогіі, навуковых выданняў, “*Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы*” і “*Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак*”.

ДАСЛЕДАВАННЕ СУЧАСНАГА ДЫЯЛЕКТНАГА МАЎЛЕННЯ (САЦЫЯЛІНГВІСТЫЧНЫ І ГЕНДЭРНЫ АСПЕКТЫ)

1. **Задача практыкі** – збор і лінгвістычнае апісанне дыялектнага матэрыялу, выяўленне храналагічных змен, якія адбыліся на розных ўзроўнях дыялектнай мовы; вызначэнне сацыяльных (узроставых, адукацыйных і інш.) адрозненняў у мове носьбітаў дыялектаў. Могуць вывучацца сучасныя вясковыя дыялекты і дыялекты ў гарадскіх умовах, напрыклад, у мове перасяленцаў з Чарнобыльскай зоны.

2. **Збор матэрыялу** ажыццяўляецца з выкарыстаннем тэхнічных сродкаў (магнітафон, дыктафон) па наступнаму плану:

- выбар інфарматараў з мясцовых жыхароў (сталага і больш маладога ўзросту, мужчын і жанчын з розным ўзроўнем адукацыі, мясцовых і прыезджых);
- запіс (свабоднай і тэматычнай) гутаркі з выбраным інфармантам;
- пашпартызацыя фактычнага матэрыялу;
- транскрыбаванне сабранага матэрыялу.

3. Пры **пашпартызацыі матэрыялу** павінны быць занатаваныя наступныя звесткі:

а) пра населены пункт:

- дакладная назва населенага пункта з указаннем сельсавета, раёна, вобласці;
- месца знаходжання населенага пункта адносна бліжэйшага горада, чыгуначнай або аўтобуснай станцыі;
- кароткая гісторыя населенага пункта;
- пералік культурных устаноў вёскі ў мінулым і зараз (школа, клуб, бібліятэка і інш.).

б) пра інфарматараў:

- прозвішча, імя, імя па бацьку асобы;
- пол, узрост, адукацыя, прафесія і род заняткаў, сталае пражыванне ў пэўнай мясцовасці ці пераезды.

4. Гутаркі з інфарматарамі праводзяцца на наступных **тэмах**:

- народныя традыцыі, абрады, святы;
- рэлігійныя вераванні;
- народная кухня;
- народная медыцына;

- сельскагаспадарчыя тэмы;
- успаміны пра вайну;
- размова пра родзічаў: дзяцей, сваякоў.

У гутарках могуць быць выкарыстаныя пытанні анкеты “Народная культура Беларусі”, “Этналінгвістычнага апытальніка па Палессі”, “Інструкцый па збору матэрыялаў для складання абласных слоўнікаў беларускай мовы” (гл. у кафедральнай бібліятэцы).

5. **Транскрыбаванне матэрыялу** ажыццяўляецца ў спрошчанай транскрыпцыі (узор гл. па: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 50).

6. **Запіс матэрыялу** ажыццяўляецца ў дзённіку (сшытак або асобныя лісты).

6.1. Узор афармлення вокладкі практыкі:

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Даследаванне сучаснага дыялектнага маўлення (гендэрны аспект)

Месца практыкі: Беларусь

Брэсцкая вобласць

Брэсцкі раён

в. Кабёлка

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ Іваноўская Яўгенія Пятроўна

Кіраўнік: дацэнт Трайкоўская Валянціна Піліпаўна

МІНСК 2009

унутраны бок:

ІНФАРМАТАРЫ:

1. *Вайцяхоўская Надзея Пятроўна*, 1915 г. н., малапісьменная, нарадзілася ў в. Піркі Брагінскага раёна Гомельскай вобл., у в. Галубы пераехала ў 1945 годзе, працавала на палявых работах у калгасе – [ВНП].
2. *Аўдзейчык Аляксей Зянонавіч*, 1930 г. н., адукацыя 7 класаў, мясцовы, працаваў на ферме – [ААЗ].

7. **Аналіз матэрыялу** праводзіцца па наступнаму плану:

- комплексны аналіз запісаных дыялектных тэкстаў (узор гл.: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практыкум. С. 274-280);
- параўнанне асаблівасцей маўлення інфарматара з агульнымі асаблівасцямі гаворкі шляхам супастаўлення аналітычных дадзеных з апісаннем асаблівасцей гаворкі ў навуковых і вучэбных выданнях (падручнікі, матэрыялы “Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы”);
- калі тэксты запісваліся ад розных інфарматараў, параўнанне асаблівасцей іх індывідуальнага маўлення.

8. **Справаздача** па практыцы складаецца з:

- 8.1. *Фактычнай часткі*, а менавіта ўзораў дыялектнага маўлення, запісаных: а) на электронныя носыбіты; б) у дзённіку спрошчанай транскрыпцыяй.
- 8.2. *Аналітычнай часткі*, а менавіта: а) аналізу асаблівасцей гаворкі інфарматараў па стандартнаму плану; б) дадзеных супастаўляльнага аналізу асаблівасцей маўлення інфарматара (інфарматараў) з агульнымі асаблівасцямі гаворкі; в) дадзеных супастаўляльнага аналізу асаблівасцей індывідуальнага маўлення розных інфарматараў.

ЧАСТКА II. НЕВЫЯЗНАЯ ПРАКТЫКА

ТЭМАТЫЧНЫЯ ГРУПЫ ЛЕКСІКІ

1. **Задача практыкі** – збор і лінгвістычнае апісанне дыялектанага лексікаграфічнага матэрыялу, выяўленне асаблівасцей функцыянавання пэўных тэматычных груп лексікі на беларускім дыялектным полі на аснове слоўнікавых дадзеных.
2. **Крыніцамі матэрыялу** служаць беларускія дыялектныя лексікаграфічныя выданні (гл. спіс слоўнікаў у Частцы III).
3. **Збор матэрыялу** ажыццяўляецца па наступнаму плану:
 - ажыццяўляецца выбар крыніц матэрыялу (2-3 слоўнікі ў залежнасці ад рээстравага аб'ёму). Адзін са слоўнікаў (найбольш поўны) абіраецца ў якасці базавага;
 - з базавага слоўніка ажыццяўляецца адбор фактычнага матэрыялу па канкрэтнай тэматычнай групе;
 - праводзіцца праверка наяўнасці адабраных з базавага слоўніка лексем у іншых дыялектных слоўніках;
 - правяраецца наяўнасць у ТСБМ лексем, адабраных з базавага слоўніка.
5. **Запіс матэрыялу** ажыццяўляецца на картках. Сабраны па пэўнай тэматыцы матэрыял падзяляецца на адпаведныя тэматычныя падгрупы (напрыклад, агульная тэма – “*З’явы прыроды*”, тэматычныя падгрупы – “*Назвы добрага надвор’я*”, “*Назвы дрэннага надвор’я*”, “*Назвы відаў ападкаў*” і г.д.). У межах тэматычных падгруп сабраныя лексемы размяшчаюцца ў алфавітным парадку. Карткі павінны ўтрымліваць наступныя элементы: а) зафіксаваная ў базавым слоўніку лексема (з абазначэннем семантыкі і ілюстрацыяй. У выпадку, калі слова мае некалькі значэнняў, фіксуецца толькі тое значэнне, якое звязана з аналізуемай тэматычнай групай); б) факт наяўнасці лексемы ў іншых слоўніках, якія служылі крыніцамі фактычнага матэрыялу практыкі (пры наяўнасці абазначаецца семантыка і падаецца ілюстрацыя); в) тып дыялектных адрозненняў (супрацьстаўленых/несупрацьстаўленых), які вызначаецца на аснове супастаўлення рознадыялектных характарыстык лексемы; г) факт наяўнасці лексемы ў літаратурнай мове паводле ТСБМ (пры наяўнасці падаецца значэнне лексемы ў літаратурнай мове), д) тып дыялектызма, які вызначаецца на аснове супастаўлення дыялектных і літаратурных характарыстык лексемы.

4.1. Узор афармлення вокладкі практыкі:

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Тэматычныя групы лексікі

Тэма: “З’явы прыроды”

Крыніцы: Слоўнік паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. У 5-ці тамах. Мінск, 1979-1986.

Тураўскі слоўнік. У 5-ці тамах. Мінск, 1982-1987.

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ Іваноўская Яўгенія Пятроўна

Кіраўнік: дацэнт Трайкоўская Валянціна Піліпаўна

МІНСК 2009

адваротны бок:

СКАРАЧЭННІ:

СПЗБ – Слоўнік паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. У 5-ці тамах. Мінск, 1979-1986.

ТС – Тураўскі слоўнік. У 5-ці тамах. Мінск, 1982-1987.

ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. У 5-ці тамах. Мінск, 1977-1984.

4.2. Узор афармлення картак:

17

АНТАПАЛ, м. Адліга.

Антапал – калі мокра, прападае снэх. [СПЗБ, т. 1, с. 82]

ТС – лексема адсутнічае.

Суадносная лексема: **ОТЛІГА**, **ОТЛЁГА**, ж. Адлега.

Кот лежыць на подлозі, то будзе отліга, і як дзе комар найдзеца ў хаці да лётае, таксама отліга. [ТС, т. 3, с. 281-282]

Супрацьстаўленае лексічнае адрозненне

ТСБМ – лексема адсутнічае.

Уласналексічны дыялектызм

29

ВЕТРУГА́, ВЯТРУГА́ м. і ж. Моцны вецер, віхор.

От узбурыўся ветруга, аш праз вуглы свішчыць. Сягоня вятруга велькая. [СПЗБ, т. 1, с. 303]

ВЕТРЫШЧЭ н.. Вялікі вецер. *Ветрышчэ, то не відаць, як рыба торкае.* [ТС, т. 1, с. 121]

Супрацьстаўленае граматычнае адрозненне

ВЯТРУ́ГА м. Разм. Моцны, халодны вецер. [ТСБМ, т.1, с. 604]

Фанетычны дыялектызм

6. **Справаздача** па практыцы складаецца з:

5.1. *Картатэкі*. Колькасць картак – паводле фактычнага складу тэматычнай групы (але ў цэлым прыкладна 100 картак).

5.2. *Навуковага абагульнення* фактычнага матэрыялу, якое павінна ўключаць наступную інфармацыю: а) агульная колькасць дыялектных адзінак вызначанай тэматыкі ў базавым слоўніку; б) суадносная колькасць і суадносныя характарыстыкі дыялектных адзінак вызначанай тэматыкі ў іншых дыялектных слоўніках; в) аналіз тыпаў дыялектных адрозненняў (супрацьстаўленых/несупрацьстаўленых), якія вызначаюцца на аснове супастаўлення рознадыялектных характарыстык лексемы; г) наяўнасць і характарыстыкі зафіксаваных адзінак у ТСБМ; д) аналіз розных тыпаў дыялектызмаў, якія вызначаюцца на аснове супастаўлення характарыстык дыялектных і літаратурных лексем.

ДЫНАМІКА РАЗВІЦЦЯ БЕЛАРУСКАГА РЭГІЯНАЛЬНАГА МАЎЛЕННЯ

1. *Збор, запіс матэрыялу, справаздача* па практыцы выконваюцца аналагічна з заданнем **“Тэматычныя групы лексікі”**.

У якасці крыніц фактычнага матэрыялу выкарыстоўваецца *“Слоўнік беларускай мовы”* І. Насовіча (1870) як базавая крыніца. Яго дадзеныя параўноўваюцца з дадзенымі іншых дыялектных слоўнікаў, якія адлюстроўваюць дыялектнае маўленне тэрыторый, у межах дыялекту, прадстаўленага ў слоўніку І. Насовіча, напрыклад, *“Дыялектны слоўнік. 3 гаворак Мсціслаўшчыны”* Ю. Ф. Юрчанкі, Мінск, 1966 (гл. таксама: Частка III. Спіс дыялектных слоўнікаў).

У якасці базавай крыніцы таксама могуць выступаць *“Краёвы слоўнік Усходняй Магілёўшчыны”* І. К. Бялькевіча (Мінск, 1970), *“Краёвы слоўнік Чэрвеньшчыны”* М. Шатэрніка (Мінск, 1929), *“Віцебскі краёвы слоўнік”* М. Каспяровіча (Віцебск, 1927).

2. *Узор афармлення вокладкі* практыкі:

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Дынаміка развіцця беларускага рэгіянальнага маўлення

Тэма: **“З’явы прыроды”**

Крыніцы: І. Насовіч. Слоўнік беларускай мовы. 1870.

Ю. Ф. Юрчанка. Дыялектны слоўнік. 3 гаворак Мсціслаўшчыны. Мінск, 1966.

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

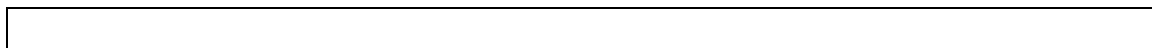
адваротны бок:

СКАРАЧЭННІ:

ДС – Ю. Ф. Юрчанка. Дыялектны слоўнік. 3 гаворак Мсціслаўшчыны. Мінск, 1966.

СБМ – І. Насовіч. Слоўнік беларускай мовы. 1870.

ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. У 5-ці тамах. Мінск, 1977-1984.

ПРАЦА З ХРЭСТАМАТЫЙНЫМІ МАТЭРЫЯЛАМІ

1. **Задача** практыкі – выяўленне індыўідуальных, узроставых, храналагічных адрозненняў у маўленні прадстаўнікоў адной і той жа гаворкі, іх апісанне і аналіз.

2. **Збор матэрыялу** праводзіцца па выданнях:

• *Мяцельская Е. С., Камароўскі Я. М.* Беларуская дыялекталогія: Хрэстаматыя. Мінск, 1979.

• Хрэстаматыя па беларускай дыялекталогіі. Мінск, 1962.

• Дыялектная мова Гродзеншчыны: хрэстаматыя / аўт.-склад.: М. А. Даніловіч, Н. К. Памецька. Гродна, 2007.

Для параўнальнага аналізу адбіраецца не менш 10 тэкстаў з адной або некалькіх хрэстаматый. Адбіраюцца тэксты аднолькавай дыялектнай прыналежнасці. Павінны быць прадстаўлены тэксты, у якіх адлюстроўваецца маўленне прадстаўнікоў дыялекту: а) адной узроставай катэгорыі; б) розных узроставых катэгорый; в) рознай палавой прыналежнасці. Акрамя таго, неабходна правесці параўнанне тэкстаў, розных па часе запісу (напрыклад, запісаных у 60-я і 90-я гады XX стагоддзя).

3. **Запіс матэрыялу** праводзіцца ў сшытку.

3.1. *Узор афармлення вокладкі практыкі:*

ДЫАЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Праца з хрэстаматыйнымі тэкстамі

Крыніца матэрыялу: *Мяцельская Е. С., Камароўскі Я. М.* Беларуская дыялекталогія: Хрэстаматыя. Мінск, 1979.

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

3.2. Тэксты падаюцца ў той транскрыпцыі, у якой яны зафіксаваны ў хрэстаматыях.

4. **Аналіз тэкстаў** ажыццяўляецца па стандартнаму плану (гл.: Е. С. Мяцельская, Э. Д. Блінава. Беларуская дыялекталогія. Практикум. С. 274-280).

5. **Спраздача** па практыцы складаецца з:

5.1. *Фактычнай часткі:* запісаў адабраных дыялектных тэкстаў.

5.2. *Аналітычнай часткі:* падрабязнага параўнальнага аналізу адабраных дыялектных тэкстаў згодна з планам.

5.3. *Выпадаў*, у якіх на падставе аналітычных дадзеных вызначаюцца індывідуальныя, узроставыя, храналагічныя адрозненні ў маўленні прадстаўнікоў адной і той жа гаворкі, а таксама ўстойлівыя рысы, якія не залежаць ад сацыяльных, гендэрных, храналагічных фактараў.

ПРАЦА З МАСТАЦКІМІ ТЭКСТАМІ

1. **Задача практыкі** – выяўленне ў мастацкіх тэкстах, дыялектнай і размоўнай лексікі, яе класіфікацыя і аналіз.
2. **Адбор матэрыялу** праводзіцца ў мастацкіх тэкстах з “Прыкладнага спіса мастацкіх твораў” (гл.: Частка ІІІ).
3. **Збор і аналіз матэрыялу** ажыццяўляецца па наступнаму плану:
 - з мастацкага тэксту выбіраюцца лексемы, якія носьбіт літаратурнай мовы ўспрымае як адзінкі абмежаванага ўжывання;
 - праводзіцца зверка адабраных лексем па ТСБМ. У аналіз уключаюцца лексемы, якія: а) адсутнічаюць у ТСБМ у тым выглядзе і значэнні, у якім яны зафіксаваны ў мастацкім тэксце, і маюць у нарматыўным слоўніку іншыя фанетычныя, граматычныя (марфалагічныя, словаўтваральныя) і семантычныя характарыстыкі; б) прысутнічаюць у ТСБМ у тым выглядзе і значэнні, у якім яны зафіксаваны ў мастацкім тэксце, і маюць у нарматыўным слоўніку памету *Абл. ці Разм.*; в) увогуле адсутнічаюць у ТСБМ у тым выглядзе і значэнні, у якім яны зафіксаваны ў мастацкім тэксце, і не маюць у нарматыўным слоўніку суадносных варыянтаў. Калі лексема прысутнічае ў ТСБМ без памет, яна выключаецца з аналізу;
 - праводзіцца супастаўленне фанетычных, граматычных (марфалагічных, словаўтваральных) і семантычных характарыстык лексем у мастацкім тэксце і ў ТСБМ, на падставе чаго адабраныя лексемны класіфікуюцца азначаюцца як дыялектызмы таго ці іншага тыпу.
 - правяраецца наяўнасць у дыялектных слоўніках лексем, якія адсутнічаюць у ТСБМ у тым выглядзе і значэнні, у якім яны зафіксаваны ў мастацкім тэксце (г.зн. ўласналексічных дыялектызмаў). Такім чынам вызначаецца дыялектная лакалізацыя такога віду адабраных дыялектных адзінак.
4. **Запіс матэрыялу** ажыццяўляецца на картках. Карткі павінны ўтрымліваць наступныя элементы: зафіксаваная ў мастацкім тэксце лексема, яе значэнне ў тэксце, ілюстратыўны матэрыял з мастацкага твора, факт наяўнасці лексем у літаратурнай мове (паводле ТСБМ), пры наяўнасці – значэнне лексем у літаратурнай мове, тып дыялектызма, які вызначаецца на аснове супастаўлення характарыстык дыялектных і літаратурных лексем. Пры адсутнасці

лексемы ў літаратурнай мове па дыялектных слоўніках высвятляецца яе наяўнасць у гаворках, і калі лексема адзначаецца ў дыялектных лексікаграфічных зборніках, падаюцца адпаведныя слоўніковыя звесткі.

3.1. Узор афармлення вокладкі практыкі:

тытульны бок:

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Праца з мастацкімі тэкстамі

Крыніца: Гарэцкі М. *Апавяданні 1913-1930*: У 2-х т. Мн., 1984.

Выканаўца: студэнтка II курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

адваротны бок:

СКАРАЧЭННІ:

ТСБМ – Тлумачальны слоўнік беларускай мовы. У 5-ці тамах. Мінск, 1977-1984.

СПЗБ – Слоўнік паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча. У 5-ці тамах. Мінск, 1979-1986.

ТС – Тураўскі слоўнік. У 5-ці тамах. Мінск, 1982-1987.

3.2. Узор афармлення картак:

17

АБСКРА́БАЦЬ Абадраць, пашкодзіць што-н.

..пакуль Клім узабраўся на .. ўзгорачак, два разы паваліўся і абскрабаў аж да крыві руку аб мёрзлы снег. [т.1., с. 48]

АБСКРА́БАЦЬ Ачысціць што-н., скрабучы яго паверхню. [ТСБМ, т.1, с. 77]

Семантычны дыялектызм

55

МЁСІК м. Месяц.

А пасярод выходзіў бледны, як глуханямы, месік і абліваў нечым алавяным, няясным і пустое поле, і бярозы з навіслым галлём, і воддаль курчавую, з правіднасцямі ў суччы сасну. [т.1, с. 88]

МЁСЯЦ, -а, м. 1. Планета, самая блізкая да Зямлі. [ТСБМ, т.3, с. 141]

Словаўтваральны дыялектызм

64

МЯТЛУШКА ж. Матыль.

..ксціць і поле, і бярозу, і сіне-залатога жука, і мятлушку нейкую, і жаўну, што крычыць там вунь у гайку. [т., с. 97]

У ТСБМ лексема не адзначана.

Уласналексічны дыялектызм

У СПЗБ: МЯТЛІК м. Матылёк. [т. 3, с. 109]

4. **Справаздача** па практыцы складаецца з:

- 4.1. *Картатэкі*. Колькасць картак – паводле фактычнага складу дыялектных адзінак у прааналізаваным мастацкім тэксце (але пажадана каля 100).
- 4.2. *Навуковага абагульнення* фактычнага матэрыялу, якое павінна ўключаць наступную інфармацыю: а) агульная колькасць адзінак абмежаванага ўжывання ў прааналізаваным мастацкім тэксце; б) колькасць розных відаў адзінак абмежаванага ўжывання ў прааналізаваным мастацкім тэксце, г.зн. адзінак, якія маюць суадносныя варыянты ў ТСБМ; якія прысутнічаюць у ТСБМ з паметамі; якія адсутнічаюць у ТСБМ. Адпаведна ўказваецца колькасць розных тыпаў дыялектызмаў у прааналізаваным мастацкім тэксце; в) наяўнасць у дыялектных слоўніках і характарысткі лексем, якія адсутнічаюць у ТСБМ; г) стылістычная роля адабраных дыялектных адзінак у мастацкім тэксце: наяўнасць дыялектызмаў у мове аўтара і мове персанажаў, тлумачэнні дыялектызмаў (кантэкстуальныя, пазатэкставыя), характарызуючая функцыя дыялектызмаў і пад.

ПАДРыхТОўКА РЭФЕРАТАЎ

1. **Тэмы** рэфератаў адбіраюцца са спіса “*Тэмы рэфератаў*” (гл.: Частка ІІІ).
2. **Матэрыялы** рэфератаў рыхтуюцца з выкарыстаннем дадзеных не толькі вучэбных, але і навуковых, навукова-папулярных, энцыклапедычных выданняў. Рэфераты, выкананыя па тэме “*Жыццёвы шлях і навуковая спадчына беларускага фалькларыста (дыялектолага, этнографа)...*” павінны ўтрымліваць біяграфічныя звесткі пра навукоўца, пералік яго асноўных навуковых прац, іх аналітычны разбор і канспект.
3. **Запіс матэрыялу:** сабраны рэфератыўны матэрыял афармляецца па агульных правілах афармлення курсавых (дыпломных) работ. Аб’ём рэферата – 20-25 друкаваных старонак.
4. **Узор афармлення вокладкі** практыкі:

Кафедра гісторыі беларускай мовы

ДЫЯЛЕКТАЛАГІЧНАЯ ПРАКТЫКА

Рэферат на тэму

“Жыццёвы шлях і навуковая спадчына Ф. М. Янкоўскага”

Выканаўца: студэнтка ІІ курса 1 групы аддзялення беларускай філалогіі філалагічнага факультэта БДУ *Іваноўская Яўгенія Пятроўна*

Кіраўнік: дацэнт *Трайкоўская Валянціна Піліпаўна*

МІНСК 2009

ЧАСТКА III. ДАДАТКОВЫЯ МАТЭРЬЯЛЫ

АПЫТАЛЬНІК ПА ТАΠΑНІМІЦЫ

УВОДНЫЯ ЗАЎВАГІ

1. Кожная мясцовая назва павінна быць запісана ў дзвюх формах:
 - а) афіцыйным напісанні;
 - б) згодна з мясцовым вымаўленнем (з абавязковым указаннем месца націску), напрыклад, *Альшэ́ва – Гольшэ́ва, Вялі́кія Ляско́вічы – Вэ́лыкія Лэско́вычы, Хры́сы – Хрысы́, Пе́ршамайская – Блудзе́нь*.
2. Акрамя запісу мясцовых назваў неабходна даць аб іх наступныя звесткі:
 - а) кароткае апісанне, геаграфічную характарыстыку аб'екта, да якога адносіцца дадзеная назва (яго месцапалажэнне, прыблізныя памеры, схематычны план або, калі ёсць, карта);
 - б) старажытныя назвы, калі яны захаваліся ў памяці жыхароў;
 - в) легенды і паданні, звязаныя з паходжаннем мясцовых назваў;
3. Пры кожнай мясцовай назве неабходна запісаць форму роднага склону, а таксама прыметнік, утвораны ад гэтай назвы, напрыклад: *Пё́скі, Пё́скаў, пё́скаўскі*.
4. Пажадана пры назвах населеных пунктаў паведамляць таксама найменні жыхароў па назве населенага пункта ў трох формах: найменні мужчынскага і жаночага роду і зборнае найменне (у множным ліку), напрыклад, *Палане́ц: паланча́нін, -нка, паланча́не*.
5. Пажадана запісаць прозвішчы жыхароў, якія паходзяць ад геаграфічных або этнічных назваў.

1. АСНОЎНЫЯ ГЕАГРАФІЧНЫЯ НАЗВЫ (ГЕАГРАФІЧНАЯ ТАΠΑНІМІКА)

1. Як называецца бліжэйшая вялікая рака?
2. Як называецца бліжэйшы вялікі лес?
3. Як называецца бліжэйшае вялікае возера, балота, луг, сенажаць, паша, гара?
4. Як называецца старое рэчышча ракі (запісаць і агульнае, і ўласнае імя)?

2. НАЗВЫ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ (САЦЫЯЛЬНАЯ ТАΠΑНІМІКА)

1. Як называецца ваша вёска, пасёлак, хутар, фальварак, горад?
2. Як называецца ваш раённы і абласны цэнтр?
3. Як называецца ваш калгас, саўгас?
4. Якія назвы населеных пунктаў змяніліся і якія з'явіліся новыя назвы?
5. Як называюцца бліжэйшыя суседнія вёскі, хутары, калгасы?
6. Як называюцца насыпы, часткі мастоў у населеным пункце?

7. Укажыце назвы вуліц, плошчаў, прадмесцяў, асобных частак населенага пункта (сучасныя і старыя).

3. ДРОБНЫЯ МЯСЦОВЫЯ НАЗВЫ (МІКРАТАПАНІМІКА)

1. Укажыце назвы дробных рэчак, ручаёў, крыніц.
2. Укажыце назвы дробных азёр, балацін, сажалак.
3. Укажыце назвы віроў, рачных і азёрных заток, брадоў, водных перапраў.
4. Укажыце назвы халмоў, курганоў, узвышшаў.
5. Укажыце назвы старажытных зямельных, лясных, водных угоддзяў.
6. Укажыце назвы старажытных пабудоў (мельніц, калодзежаў).
7. Ці захаваліся ўспаміны пра месцы, ваколіцы населенага пункта, звязаныя з рэлігійнымі культамі, паданнямі (камяні, гаі, крыніцы)?

4. ГІСТАРЫЧНЫЯ НАЗВЫ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ І ІХ ЧАСТАК (ГІСТАРЫЧНАЯ ТАПАНІМІКА)

1. Ці захаваліся назвы старажытных вялікіх дарог, варот, старажытных застаў?
2. Ці ёсць паблізу населенага пункта замкавыя руіны, старажытныя валы, курганы, месцы, звязаныя з успамінамі пра прыгоннае права, з падзеямі рэвалюцыі, Грамадзянскай або Вялікай Айчыннай вайны, і як яны называюцца?
3. Ці захаваліся паданні, звязаныя з паходжаннем назваў населеных пунктаў, іх частак, дробных геаграфічных аб'ектаў?

АПЫТАЛЬНІК ПА АНТРАПАНІМЦЫ

ІМЁНЫ

1. Запішыце поўныя імёны жыхароў Вашай мясцовасці, выдзяляючы сярод іх наступныя групы:
 - а) імёны каталіцкага (*То́дар, Базы́ль, Дамі́нік, Казі́мір, Эльжбэ́та, Стафа́нія* і інш.) і праваслаўнага (*Фё́дар, Васи́ль, Яўхі́м, Лізаве́та, Фё́кла* і інш.) календара;
 - б) жаночыя імёны (з указаннем найбольш частотных);
 - в) мужчынскія імёны (з указаннем найбольш частотных);
2. Прасачыце, якія адзначаюцца фанетычныя (*Яўхі́м – Аўхі́м, Феадо́ра – Хадо́ра* і інш.) і структурныя (*Міхаі́л – Міха́йла, Яўста́фій – Астап* і інш.) змены поўных формаў імёнаў.
3. Укажыце, ці ёсць узроставыя адрозненні ў іменаванні жыхароў Вашай мясцовасці. Запішыце найбольш частотныя імёны людзей сталага веку і моладзі.
4. Запішыце скарачаныя і памяншальна-ласкальныя формы імёнаў жыхароў Вашай мясцовасці, звяртаючы ўвагу на наступныя аспекты:
 - а) ці сустракаюцца імёны, ад якіх утвараюцца розныя варыянты скарачаных і памяншальных формаў, запішыце такія іменалагічныя рады (*Га́ня, А́ня, А́нька, А́нечка, Гану́лька, Гану́ля, Гану́ся* і інш.; *Ва́ся, Ва́сечка, Васю́та, Васи́лёк, Васи́лёчак* і інш.);
 - б) якія скарачаныя памяншальныя формы жаночых імёнаў найбольш ужывальныя, з дапамогай якіх суфіксаў яны ўтвараюцца;
 - в) якія скарачаныя памяншальныя формы мужчынскіх імёнаў найбольш ужывальныя, з дапамогай якіх суфіксаў яны ўтвараюцца.

ПРОЗВІШЧЫ

1. Запішыце розныя структурныя тыпы прозвішчаў, характэрныя для жыхароў Вашай мясцовасці:
 - а) з разнастайнымі прозвішчнымі суфіксамі (*Івано́ў, Пятро́віч, Абраме́ня, Барысю́к, Ваўкаве́ц, Раманоўскі* і інш.);
 - б) у выглядзе чыстай асновы, г.зн. не аформленыя прозвішчнымі суфіксамі (*За́яц, Верабе́й, Шу́ба, Вус, Зуб, Аніке́й, Гардзе́й, Ляво́н* і інш.);
 - в) прозвішчы, утвораныя шляхам складання некалькіх асноў (*Белаву́с, Крывано́с, Скарахо́д, Жарнасе́к, Сяміжо́н*).Укажыце, які з гэтых прозвішчных тыпаў найбольш распаўсюджаны ў Вашай мясцовасці.
2. Запішыце розныя семантычныя тыпы прозвішчаў, характэрныя для жыхароў Вашай мясцовасці:

а) прозвішчы, утвораныя ад хрысціянскіх асабовых імёнаў (*Ва́цлаў, Адамо́віч, Дамашэ́віч, Мілашэ́віч, Га́ўрык, Фядо́сік, Анішчу́к, Андраю́к, Амбражук*);

б) прозвішчы ад імёнаў-мянушак (*Зуб, Калі́на, Бы́каў, Чайко́віч, Шубі́н, Баравіко́ў* і інш.).

Укажыце, які з гэтых прозвішччых тыпаў найбольш распаўсюджаны ў Вашай мясцовасці.

3. Даведайцеся, як скланяюцца у Вашай мясцовасці прозвішчы тыпу *Кні́га, Дзяжа́, Му́ха, Абраме́ня, Бро́ўка, Але́хна, Маішэ́ра*.

ІМЁНЫ ПА БАЦЬКУ

1. Наколькі часта ўжываюцца ў Вашай мясцовасці імёны па бацьку:

а) пры афіцыйным іменаванні;

б) у бытавых зносінах.

2. Ці ўжываюцца пры іменаванні жыхароў Вашай мясцовасці імёны па бацьку асобна, без імёнаў і прозвішчаў (*Мікала́еўна, Васі́льевіч*)?

3. Ці ўжываюцца сярод жыхароў Вашай мясцовасці варыянтныя формы імёнаў па бацьку (*Мікі́тавіч, Мікі́ціч; Віта́льевіч, Віта́ліевіч; Фока́віч, Фо́кіч (Факі́ч); Кузьмі́нічна, Кузьмо́ўна; Ільі́нічна, Іллё́ўна*)?

МЯНУШКІ, ПРАЗВАННІ

1. Ці сустракаюцца ў Вашай мясцовасці родавыя імянушкі?

2. Якія прыметы кладуцца ў аснову мянушак (знешні выгляд чалавека, фізічныя здольнасці, асаблівасці характару, паводзінаў, маўлення)? Ці сустракаюцца мянушкі, утвораныя ў выніку метафарычных пераносаў, калі чалавечыя рысы, якасці перадаюцца праз асацыяцыі з асобнымі рысамі ці асаблівасцямі паводзін дзікіх і хатніх жывёлін, птушак, рыб, насякомых, частак іх цела? Запішыце мянушкі, якія ўзніклі на аснове афіцыйных прозвішчаў шляхам іх структурнага пераафармлення.

3. У якой групе насельніцтва мянушкі (або асобныя іх тыпы) распаўсюджаны шырэй?

4. Як называюць жонку па імені ці мянушцы мужа (*Камлачы́ха, Тука́іха; Сёмкава, Яно́ва, Анто́ньева; Івані́шка, Нічыпары́шка; Ада́мава жо́нка, Ка́рпава жо́нка*), а таксама дзяцей па імені або мянушцы бацькі: дачок (*Тукаля́нка, Ці́тчанка, Балі́бянка; Паўлюко́ўна, Міхасе́ўна; Адамі́шка, Скачы́шка; Ма́ньча, Сце́пша; Дану́та Якубо́вічаў; Але́ся Івановых; Ні́на Шы́цькава*), сыноў (*Дзенісо́к, Ціто́к, Змітрачо́к; Гаўры́льчык; Фі́лька; Хо́мачка, Гра́січка; Панасю́к; Сапра́но́к, Блішча́но́к; Паўлючо́нак, Зуё́нак; Я́нка Якубо́вічаў, Чэ́сь Фалько́ўскіх; Сё́няў Валод́зя, Во́сін Зо́нін*)?

СПІС ДЫЯЛЕКТНЫХ СЛОЎНІКАЎ

1. Бялькевіч І.К. Краёвы слоўнік Усходняй Магілёўшчыны. Мн.: Нав. і тэхн., 1970.
2. Даніловіч М.А. Слоўнік дыялектнай фразеалогіі Гродзеншчыны. Гродна, 2000.
3. Дыялектны слоўнік Брэстчыны. Уклад. М.М. Аляхновіч, У.У. Барысюк, В.М. Емельяновіч і інш.
4. Каспяровіч М.І. Віцебскі краёвы слоўнік. Віцебск: Выд-ва Віцебск. акруговага таварыства краязнаўства, 1927.
5. Лепешаў І.Я. 3 народнай фразеалогіі: Дыферэнц. слоўнік. Мн.: Выш. шк., 1991. 110 с.
6. Лексіка народных гаворак Гомельшчыны // Беларуская мова. Вып. 3 – 10. 1975 – 1982.
7. Матэрыялы да абласнога слоўніка Магілёўшчыны. Укл. М.В. Абабурка, Л.І. Аляксееў, М.П. Бузук і інш. Мн.: Нав. і тэхн., 1981. 128 с.
8. Матэрыялы да слоўніка мінска-маладзечанскіх гаворак. Пад рэд. М.А. Жыдовіч. Мн.: Выд-ва БДУ. Вып. I – 1971, вып. II – 1974 (192 с.), вып. III – 1977 (144 с.).
9. Мяцельская Е.С., Камароўскі Я.М. Слоўнік беларускай народнай фразеалогіі. Ін., 1972. (Пераважна з гаворак Стаўбцоўскага і Слуцкага раёнаў).
10. Панюціч К.М. Лексіка народных гаворак. Мн.: Выш. шк., 1976.
11. Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча: У 5-ці т. / Уклад. Ю.Ф. Мацкевіч і інш. Мн.: Нав. і тэхн., 1984.
12. Слоўнік гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі: У 2 т. Т.1 (А – П) / Уклад. Мяцельская Е.С. і інш.; Пад рэд. Е.С. Мяцельскай. – Мн.: Універсітэцкае, 1990. – 287 с.
13. Сцяцко П.У. Дыялектны слоўнік (3 гаворак Зэльвеншчыны). Мн., 1970.
14. Сцяшковіч Т.Ф. Гаворкі Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. 1959.
15. Сцяшковіч Т.Ф. Матэрыялы да слоўніка Гродзенскай вобласці. Мн.: Нав. і тэхн., 1972.
16. Сцяшковіч Т.Ф. Слоўнік Гродзенскай вобласці. Мн.: Нав. і тэхн., 1983.
17. Сцяшковіч Т.Ф. Прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы, выслоўі народных гаворак Гродзенскай вобласці. Гродна, 1968.
18. Тураўскі слоўнік. У 5-ці т. / Склад. А.А. Крывіцкі, Г.А. Цыхун, І.Я. Яшкін. Мн.: Нав. і тэхн., 1982 – 1987.
19. Цыхун А.П. Скарбы народнай мовы (з лексічнай спадчыны Гродзенскага раёна). Гродна, 1993.
20. Шаталава Л.Ф. Беларускае дыялектнае слова. Мн.: Нав. і тэхн., 1975.
21. Шатэрнік М. Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны. Мн., 1929.
22. Юрчанка Г.Ф. Дыялектны слоўнік (3 гаворак Мсціслаўшчыны). Мн.: Нав. і тэхн. 1966. 227 с.
23. Юрчанка Г.Ф. Сучаснае народнае слова: 3 гаворак Мсціслаўшчыны. 1993. (А-Н).
24. Янкова Т.С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны. Мн.: Нав. і тэхн., 1982. 432 с.
25. Янкоўскі Ф.М. Дыялектны слоўнік (Глускі р-н.). Вып. 1-3. 1959, 1960, 1970.
26. Яўсееў Р. Слоўнік гаворак Бялыніцкага раёна. Мн., 1978.

ПРЫКЛАДНЫ СПІС МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ

- Адамчык В. “Дзікі голуб”, “Урок матэматыкі”, “Салодкія яблыкі”, “Песня”, “Чужая бацькаўшчына”
- Арлоў У. “Час чумы”
- Асіпенка А. “Абжыты кут”, “Святыя грэшнікі”, “Непрыкаяны маладзік”
- Баршчэўскі Я. “Шляхціц Завальня”, “Белая сарока”, “Плачка”
- Брыль Я. “Цюцік”, “Дзічка”, цыкл “Шчасце маленства”, “Маці”, “У сям’і”, “Сірочы хлеб”
- Быкаў В. “Сваякі”, “Адна ноч”
- Бядуля З. “Велікодныя яйкі”, “На каляды к сыну”, “Сярэбраная табакерка”, “Страцім-лебедзь”, “Салавей”
- Васілевіч А. “Расці, Ганька!”, “Доля знойдзе цябе”
- Вітка В. “Трывога ў Ельнічах”, зб. “Чмяліны мёд”
- Вольскі В. “Падарожжа па краіне беларусаў”
- Гарун А. Вершы. Апаэды. “Пан Шабуневіч”, “Свята”
- Гарэцкі М. “Смачны заяц”, “Панская сучка”, “Прысяга”, “Дзёгаць”, “Літоўскі хутарок”, “Ціхая плынь”, “Віленскія камунары”, “Камароўская хроніка”
- Геніюш Л. “Князь Усяслаў Чарадзеі”
- Гілевіч Н. “Загадкі”, “Родныя дзеці”
- Грахоўскі С. “Чалавеку патрэбна не слава...”
- Дайнека Л. “Белая птушка надзеі”, “След ваўкалака”, “Меч князя Вячкі”, “Жалезныя жалуды”
- Далідовіч Г. “Губаты”, “Аплявуха”, “Заходнікі”
- Дудараў А. “Вечар”, “Радавыя”, “Парог”
- Жук А. “Мужчына”, “Паляванне на апошняга жураўля”, “Сінія незямныя агні”, “Ісці доўга”, “Халодная птушка”, “Праклятая любоў”
- Жылка У. Вершы
- Іпатава В. “Прадыслава”, “Давід Гарадзенскі”
- Каганец К. “Модны шляхцюк”
- Казько В. “Наждак Маруда”, р. “Неруш”.
- Кармазаў В. “Прыліпала”, “Дзяльба кабанчыка”, “Бежанцы”, “Пушча”
- Караткевіч У. “Кніганошы”, “Маленькая балерына”, “Сіняя, сіняя”, “Нямоглы бацька”, “Лебядзіны скіт”, “Лісце каштанаў”, “Сівая легенда”, “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Каласы пад сярпом тваім”
- Карпюк А. “Данута”, “Пушчанская адысея”, “Родныя карані”, р. “Карані”
- Касько А. “Паўлюк Багрым”
- Колас Я. “Казкі жыцця”, “Васіль Чурыла”, “Цвіркун”, “Ноч, калі папараць цвіце”, “Дзеравеншчына”, “Новая зямля”, “Сымон-музыка”, “На ростанях”, “Соцкі падвёў”, “Андрэй-выбаршчык”
- Корбан У. “Музычная камедыя”
- Крапіва К. “Кормны і надворны”, “Кукарэку”
- Кудравец А. “Пасеяць жыта”, “Цітаўкі”, “Мама чакае”
- Кулакоўскі А. “Ластаўкі”
- Куляшоў А. “Хамуціус”
- Ластоўскі В. “Разбойнік”, “Прывід”
- Лупсякоў М. “Дняпроўская чайка”

ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ

I. Біяграфічная тэматыка

Жыццёвы шлях і творчая спадчына беларускіх дыялектолагаў, фалькларыстаў, этнографістаў (Е. Раманаў, А. Кіркор, М. Доўнар-Запольскі, І. Сербай, П. Бяссонаў, І. Насовіч, А. Сержпутоўскі, М. Нікіфароўскі, М. Федароўскі, П. Шэйн, У. Дабравольскі, Я. Карскі, Я. Воўк-Левановіч, П. Бузук, П. Растаргуеў, Н. Вайтовіч, Ю. Мацкевіч, М. Жыдовіч, Г. Юрчанка, П. Сцяцко, Ф. Янкоўскі, Е. Мяцельская, Э. Блінава, Я. Камароўскі, А. Крывіцкі, Ф. Клімчук, І. Яшкін і інш.).

II. Навуковая тэматыка

1. Беларуская дыялектная лексікаграфія: гісторыя і дасягненні.
2. Беларуская дыялектная фразеаграфія: гісторыя і дасягненні.
3. Беларускія дыялектныя слоўнікі 20-х гадоў.
4. “Дыялекталагічны атлас беларускай мовы” як навуковая крыніца.
5. “Лексічны атлас беларускай мовы” як навуковая крыніца.
6. 3 гісторыі беларускіх сацыяльных дыялектаў.
7. Узаемаўплыў беларускай літаратурнай мовы і тэрытарыяльных дыялектаў на розных гістарычных адрэзках часу.
8. Асноўныя спосабы фанетычнай фіксацыі дыялектнага матэрыялу (фанетычны алфавіт, фанетычная транскрыпцыя).
9. Гісторыя беларускага аканьня.
10. Асіміляцыйная мяккасць у беларускіх гаворках.
11. Асаблівасці ўтварэння і выкарыстання дзеепрыметнікаў у беларускіх гаворках.
12. Дыялектная сінтаксічная спецыфіка (словазлучэнне).
13. Дыялектная сінтаксічная спецыфіка (просты сказ).
14. Дыялектная сінтаксічная спецыфіка (складаны сказ).
15. Варыянтнасць і сінанімічнасць дыялектных фразеалагізмаў.
16. Палескія гаворкі, іх адметнасць на беларускім дыялектным полі.
17. Групоўка беларускіх гаворак: з гісторыі станаўлення сучаснай класіфікацыі.
18. Беларускія і рускія дыялекты – агульнае і спецыфічнае.
19. Беларускія і ўкраінскія дыялекты – агульнае і спецыфічнае.
20. Беларускія і польскія дыялекты – агульнае і спецыфічнае.

ЗМЕСТ

Тлумачальная запіска	2
ЧАСТКА I. ПАЛЯВАЯ ПРАКТЫКА	4
ЭТНАЛІНГВІСТЫКА	5
АНАМАСТЫКА	6
АБЛАСНАЯ ЛЕКСІКА	11
КОМПЛЕКСНАЕ ДАСЛЕДАВАННЕ ДЫЯЛЕКТНЫХ АСАБЛІВАСЦЯЎ АСОБНЫХ НАСЕЛЕННЫХ ПУНКТАЎ	14
ДАСЛЕДАВАННЕ СУЧАСНАГА ДЫЯЛЕКТНАГА МАЎЛЕННЯ (САЦЫЯЛІНГВІСТЫЧНЫ І ГЕНДЭРНЫ АСПЕКТ)	16
 ЧАСТКА II. НЕВЫЯЗНАЯ ПРАКТЫКА	 19
ТЭМАТЫЧНЫЯ ГРУПЫ ЛЕКСІКІ	20
ДЫНАМІКА РАЗВІЦЦА БЕЛАРУСКАГА РЭГІЯНАЛЬНАГА МАЎЛЕННЯ	23
ПРАЦА З ХРЭСТАМАТАЙНЫМІ МАТЭРЫЯЛАМІ	24
ПРАЦА З МАСТАЦКІМІ ТЭКСТАМІ	26
ПАДРЫХТОЎКА РЭФЕРАТАЎ	29
 ЧАСТКА III. ДАДАТКОВЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ	 30
АПЫТАЛЬНІК ПА ТАПАНІМІЦЫ	31
АПЫТАЛЬНІК ПА АНТРАПАНІМІЦЫ	33
СПІС ДЫЯЛЕКТНЫХ СЛОЎНІКАЎ	35
ПРЫКЛАДНЫ СПІС МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ	36
ТЭМЫ РЭФЕРАТАЎ	37